DÜNYANIN BÜYÜSÜ

Hazırlayan:
Turan Horzum
Murat Şahin

HİKÂYELERİN BÜYÜSÜ

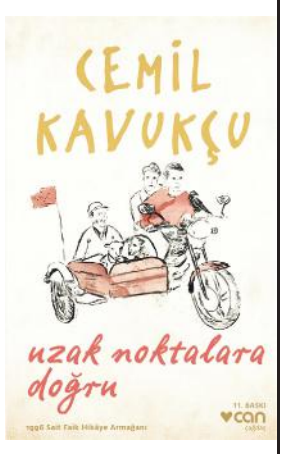

Saatler sonra gözlerimi geniş bir yatakta açıyorum. İlk duyumsadığım, şiddetli bir baş ağrısı; sonra da yatakta yalnız olmadığım. Yanımda, dizlerini karnına doğru çekmiş bir çocuk gibi, kambur kadın uyuyor. Yatağın karşısındaki duvarda ise, bir çivinin ucunda, özenle askıya asılmış gelinliği görüyorum.

Cemil KAVUKÇU,
Uzak Noktalara Doğru

YAZARIN BÜYÜSÜ

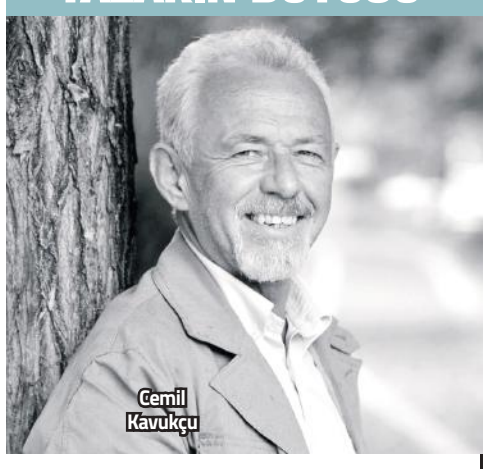

Öykü denizinde yol aldığım bir teknem var. Kaptanı da, makinisti de, miçosu da benim teknenin. Otuz yıldır bu denizdeyim. Koylara girer çıkar, beğendiğimiz yerlerde günlerce kalırdık.

Yine aynı teknedeyim. O beni nereye götürürse oraya gidiyorum artık.

Cemil KAVUKÇU

UYKUDAN ÖNCE

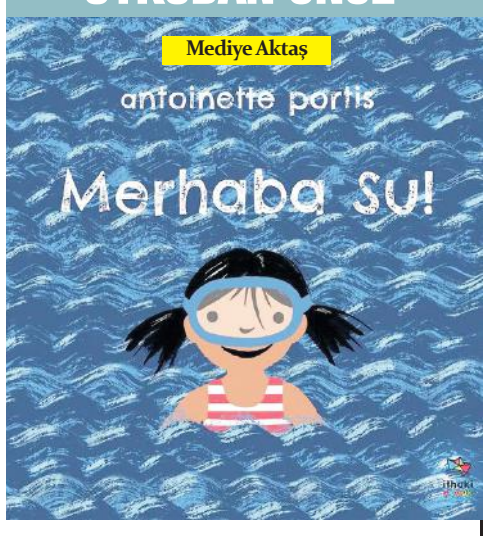

Çok ödüllü bir yazar, Antoniette PORTİS'in 'Merhaba Su' adlı bir kitabından söz etmek istiyorum. Kitapta, bir kız çocuğunun gözünden anlatılıyor olaylar. Göller, denizler, nehirler muhteşem görsellerle anlatılmış. Suyun oluşumu, suyun halleri, suyun önemini anlatan harika bir kitap. Bu kitabı okuduktan sonra her çocuk doğanın harika işleyişinden etkilenecek veee su tasarrufu yapacak.

Antoniette PORTİS
MERHABA SU- İthaki Çocuk

HAYAT YAZILAMAYACAK KADAR FENA*

MODERN ÖYKÜ-3

Erinç Büyükaşık
Konuk Yazar

Ön Söz Niyetine

TDK sözlüğü diyor ki öykü "Gerçek ya da tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü"dür. Kurmacanın izinde dolaşan öykü yazarı için zihin ayıklanması gereken olaylar çöplüğü o halde. Öykü sadece anlatmak değildir, hele olaylar torbasından bir iki olayı yan yana getirmek hiç değildir. Bir o kadar yaşamsal bir dışavurumdur. Yaşamın kırılmalarla akıtılmasıdır metne.

Bugünün öyküsünü soruşturmaya başladığımızda eski hikâye etme derdinden çok daha karmaşık ve bir kadar da sıradanlığın içinden çıkıveren ayıklamacı bir anlatı evrenine sahip olduğunu görürüz. Yeni anlatım olanakları, dil arayışları, yazma eğilimleri peşi sıra gelir. Sait Faik'in İstanbul'undaki "*Ben Merkezci*" dil gibi benle başlayan bir yolculuktur çoğu kez öykünün tarihi. Çok fazla bizi, büyük önermeleri, büyük davaları ve sloganları sevmez. Kimi zaman gerçeküstücü, düşsel ve simgesel bir dünya çıkıverir okurunun karşısına her öykü okumasında. Aklın kirlendiği bir çağda öykü yazarı da aklın sığ sularından kaçmayı yeğlemiştir kimi zaman. Zaten bir öykücü için gerçeğin tek bir yansıtılma şekli olamaz. Toplumsal davalarla derdi olmaması, yazarın politik aymazlığı değil bunu yaratan. Öykünün insanla başlayan ve insana dönen, varoluşun çetin dertleriyle kesişen yazarca kavgasından kaynaklanıyor bu durum.

Bireyin serüvenleridir yeni öykünün serüvenleri bir anlamda. Ne Ömer Seyfettin'in "dinsel" ve "ulusal" coşkunluklarla bezeli, kavmiyetçi metinlerine benzemeli ne de epik geleneğin "tip"lerden oluşan renksiz dünyasından söz edilebilir çağdaş öykünün dünyasında. Atomu patlatan, savaşlarla kışkırtılan, ölümlerle beslenen yeni bir çağa öfkeyle sorular sorar öykücü varlığına dair. Dünyada yapayalnız insanın anlatmak zorunda olduğu şeylerdir onlar. Benliği kurtaracak düşlerin anlatıcısı olarak kimi zaman yazarın gözleri şehirlerin sokaklarında, evlerin dehlizlerinde gezinir. Kimi zaman da taşranın boğuculuğu, katı değer yargılarıyla hesaplaşır yazar. Kendi beninden doğan bir başkaldırıdır bu.

Ahmet Büke, Cemil Kavukçu ve diğerleri

Cemil Kavukçu ve Ahmet Büke metinlerinde yalnızlık taşrayla ilgilidir. Sait Faik'in Alemdağ'da Var Bir Yılan'ında şehrin içindeki yalnızı keşfederken Büke'nin "Gene Gelirim, "*Çiğdem Külahı"* gibi öyküleri taşranın, küçük kasabaların boğucu çocukluk anılarını anlatır bize. Yalınkat ve güdümlü bir gerçekçilikten söz edemeyiz bu metinlerde. Modernleşme sürecinde arkada kalmış taşranın kentle gerilimi kadar, kentin de kendi gerçeğiyle çatışması girer bu metin dizgesine bugünün öyküsünde. Sait Faik'teki yalnızlık hali ne kadar kente içkinse Ahmet Büke ve Cemil Kavukçu'daki taşrayla içli dışlıdır. Sıradanın içindeki edebi gizle yola çıkmışlardır üçü de hatta. Üstelik bir hayli kentli bir tür olan öykünün ister taşraya ister kente bakışı hep "*modern"* yaşamın hızıyla ve algılanışıyla şekillenir. *Öyle Bir Hikaye,*

Az Şekerli gibi Sait Faik öykülerinde karşımıza çıkıveren yazarın kendi kendisiyle bir ölüm kalım savaşına girdiği, kendi hikayesini kurduğu bu öykü dili kısa öykünün iki kalemi Kavukçu ve Büke'de sıradan olanın içindeki gizli ayrıntılara ulaşma niyetiyle benzeşir. Bu da bir çeşit kendi kendisiyle yazarın savaşıdır aslında. Ahmet Büke'nin öykülerinde o karamsarlık ve karanlık tablo tam da taşranın içindeki sıkışmışlıkla ilgilidir, kendi geçmişinin ayrıntılarıyla yazarın girdiği bir savaştır bu. 80 sonrasının eleştirel, çözümleyici ve bir hayli sorgulayıcı anlatım dilinin de izleri vardır Büke ve Kavukçu metinlerinde kuşkusuz. Küçük hayatların kaosa dönen gidişatında küçük öykülerde serzenişler halindeki kahramanlarla karşılaşırız o durumda. Atay'ın Tutunamayanlar'ının izinden giden bir kuşağın haklı ve bireysel iç hesaplaşmalarıdır bunlar. Sait Faik'in küçük insanları, sıradan ama unutulan ayrıntıları anlatma kaygısına benzer sıradanın içindeki ayrıksıyı keşfetme yolculuğuna çıkmıştır günümüz öykü yazarı sanki. Kavukçu'nun Bursa'nın İnegöl ilçesinden çıkıveren yaşam parçaları ve Ankara'nın boğucu memur hayatlarından yansıyan karanlık tablolarının bir gerekçesi de bu sayılabilir.

Kentin kaotik ortamı, kalabalık yalnızlıklar, bireyin travmatik hikâyeleri, taşra kadar kentlerin boğucu iklimi Büke'de de Kavukçu'da da öykünün atmosferini belirler. Sıkılmış insanın hikayeleridir anlatılan. Hatta taşraya sığınır bu nedenle iki yazar da. Ancak taşra da bunaltır iki yazarı. Çocukluk anıları saflığın ve temiz kalmış geçmişin anlatımı olduğu kadar ayrıntılarında bohemleşmeye, yalnızlaşmaya, yozlaşmaya karşı çıkmalarına karşın bu durumdan sıyrılamamış insanlar yer aldığı söylenebilir. Bireyin yalnızlığıyla çevrelenmiş bir taşradır sözü edilen. Küçük kentlerin ve kasabaların kenar mahalleleri mutsuzluklarıyla bir yazgıyı yaşayan insan fotoğraflarıdır. Meczuplar, işsizler, unutulmuşların doldurduğu pek de tekin olmayan sokaklardır bunlar. Sait Faik'in İstanbul sokaklarına benzer bir hayli. Kavukçu'nun Tabanca, Patika, Gece gibi öykülerinde yalın, olağan ve hatta sıradanlığıyla akan hayat aslında ayrıntılarıyla çelişkilerin belirlediği insan hallerini anlatır bize. Birey ve benden çıkar öyküler, topluma ulaşır, toplumsal sorunların ve açmazların içinde gezinir ve yine bireye döner bilinçli olarak. Ahmet Büke'nin söylediği "hayat yazılamayacak kadar fena" sözünü anımsatırcasına karamsar bir resimdir bu aslında. Orhan Koçak'ın sözünü ettiği "karanlık bir aydınlanma" hali iki yazar için de söz konusudur. Belki de 50'li yılların Sait Faik metinleri için de söylenebilir bu durum. Çarpık hayatlar çarpık evler ve yalnız yaşamlardır bu metinlerden taşan, ses veren ve hatta çığlık atan. Ahmet Büke metinleri gibi Kavukçu'nun metinleri de bu anlamda korkularıyla, yalnızlıklarıyla, bunalımlarıyla, kirlenmişliğiyle insanı bugünün katı gerçekleri ışığında yansıtır. Sait Faik'in kendi bohemliğinden çıkarak aslında İstanbul'un ne derece kaotik, yozlaşmış ve kişiliksiz hayatlara sahip olduğunu anlattığı bir nice öyküdeki gibi acımasız bir eleştirellik de taşır bu anlatım aslında. Önyargıların, delirme eşiğindeki insanların, anlaşılamamanın, unutulmanın, kirlenme ve yozlaşmanın öyküsel aforizmaları da sayılabilir bu anlamda. Sait Faik'in izinden giden sahici mekanların ve insanların öyküleridir Büke ve Kavukçu'nun öyküleri. Sevgisizlik, iletişimsizlik ve yabancılaşmanın metinleridir herbiri bir anlamda.

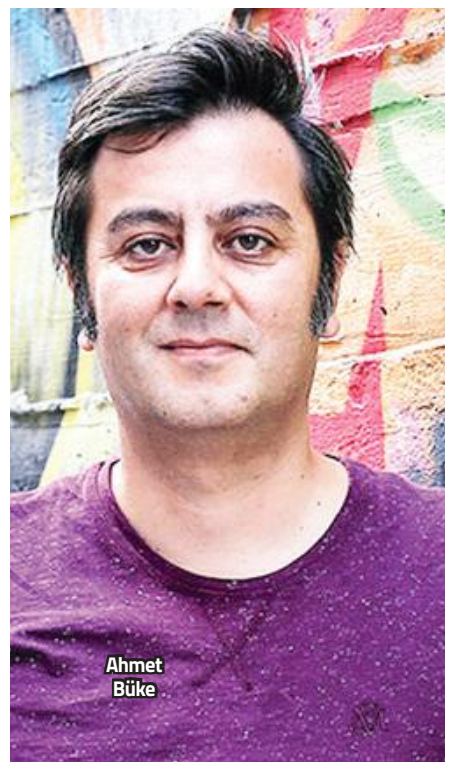

Öykünün kadınlık halleri

Büke, Kavukçu, Ayla Kutlu, Feride Çiçekoğlu gibi 80 kuşağının öykülerinde karşımıza çıkan insanın bireysel açmazlarından, politik kıyımlara, savaşın acımasızlığına dek birçok insanî durumun, adaletsizlik ve sömürü mekanizmasının teşhiri söz konusu olsa da sloganlaşmaya çoğunlukla düşülmediği gözden kaçmamalıdır. Hayatın kaotik, eşitsiz hallerine karşı yazının tılsımlı dönüştürücülüğü çıkar karşımıza bu bağlamda. Hayat sefil olsa bile iyileştirecek insan ve insan öyküleridir, niyetiyle okunabilecek bu metinler iradenin iyimserliği adına somut örneklerdir aynı zamanda. Dünyaya ve hayata bir taraf olmak zorunda kalan yazarın kahramanın yolculuğu sırasında onlara dokunmanın en sahici yazar eylemi olduğunu görebilir bu doğrultuda. Yazarın ve hikayenin teslim alınamayışıyla birlikte yazar, topyekün bir özgürlük alanına sahiptir aslında.

Feride Çiçekoğlu'nun *100'lük Ülkeden Mektuplar* adlı kitabında yer alan *Doğmuş Kızıma Mektup* adlı öyküsü Feride Çiçekoğlu'nun 1990 yılında dünyaya gelen kızı Hüner Çiçekoğlu'na 1994 yılında yazdığı bir ‹içdöküm› metnidir. Feride Çiçekoğlu, kadın yazar duyarlılığıyla kurgulanan öyküde toplumsal, kültürel, politik sorunların yarattığı kaygıyı kızıyla paylaşır bu metinde. Öykünün ilk paragrafı mektubun içeriğinin ipuçlarını ortaya koyar:

"Anlayabilecek kadar büyüdüğünde bu mektubun içeriğinin artık geçersiz hale gelmiş olacağını umuyorum. Hâlâ geçerliyse ve sen insanoğlunun benzer fanatik saplantıları nedeniyle acı çekersen, seni böyle bir dünyaya doğurma cesareti gösterdiğim için beni bağışlamanı diliyorum. Bu nedenle Teslime Nesrin'e yazmak yerine sana yazmayı seçtim"

Öykünün girişinde kadın anlatıcı, anlatıcının kızı ve gördüğü baskılar nedeni ile ülkesini terk etmek zorunda kalan Teslime Nesrin arasındaki bu sorgulamalar kadının bireysel ve toplumsal konumunu eş zamanlı sorgulandığı bir öyküyü de inşaa eder. *Öykü boyunca feminizmin "kızkardeşlik›› kavramına işaret eden dayanışmacı bir söylem söz konusudur.* Türk edebiyatını etkileyen yeni arayışlardan biri de kadın sorunsalını ele alan bu yöneliş Ayla Kutlu öykücülüğü için de geçerli bir durumdur. Öykülerinde tarihsel gerçekliği bir fon olarak kullanıp kadınlık hallerini ele alan Kutlu kadınların mutsuzluklarını, acılarını, toplumsal, tarihsel bağlamda yaşadıkları tüm eşitsizlikleri eleştirel bir yaklaşımla ele alır. *Zeynep Aliye'nin ifadesiyle Ayla Kutlu, "Kadın sorunlarını daha bir öne çıkartıyor öykülerinde romanlarında. Dışlanmışlıklarına karşın yaşama tutunmayı başarmış, büyük beklentileri olmayan ama yaşam savaşından vazgeçmeyen, yılmayan kadınlar"*

Ez Cümle...

Yazmanın da kendi başına bir özgürleştirme serüvenine dönüştüğünü Büke ve 80 sonrası birçok öykücümüzün metinleri bağlamında kolayca söyleyebiliriz bu doğrultuda. Ezcümle Cemil Kavukçu, Ahmet Büke, Ayla Kutlu, Feride Çiçekoğlu gibi yazarların dil ve öykü yolculuğu yalını yakalamayı dert edinirken kalabalığın içindeki bireyin ve bireyi kuşatan çoğulun sesleriyle çıkar karşımıza. Yazmanın insancıl bir eylem olduğu bilinciyle çıkılan bir yolculuktur bu anlamda çağdaş öykücülerimizin dil yolculuğu. Kasabadan, kentlerden çıkan kadınların, erkeklerin, çocukların evrensel travmaları ve elbette toplumsal dramları olarak karşımıza çıkar bu durum üstelik.

*Ahmet BÜKE

SORSAYDIN SÖYLERDİM

Hülya SOYŞEKERCİ

1-Sizce eleştirel -düşünsel bir metin oluşturmak mı daha zor, yoksa kurmaca bir metin oluşturmak mı?

Her ikisinin kendine özgü zorlukları olduğunu söyleyebilirim. Kurmacanın bir matematiği ve mimarisi var. Eleştirel-düşünsel metin yazmak için bilgi birikimi, derine inen bir araştırma çabası ve analitik düşünme ve yorumlama yeteneği gerekiyor. Kurmaca yazarken kendimi daha özgür hissediyorum.

2- Sizi eleştirmen ve deneme yazarı olarak tanıyoruz. Kurmaca olarak neler yazdınız?

Denizin Masalı adlı bir çocuk kitabım ve deneysel ağırlıklı **Aynadaki Ayna** adlı bir öykü kitabım var. Özellikle **Aynadaki Ayna**'dan olumlu geri dönüşler aldığım için mutluyum.

3- Edebiyatın günümüzde en önemli sorunları sizce neler?

Piyasa kuralları nedeniyle iyi edebiyat yapıtlarının göz ardı edilmesi, her şeyin

satış ve pazarlamaya indirgenmesi. Yayınevlerinin belirli yazar kadrolarına kilitlenmesi, genç ve yetenekli yazarların şanslarının az oluşu, ilk aklıma gelen sorunlar.

ANNE- BABA KÜTÜPHANESİ

Doç. Dr. Ümüt Arslan
instagram: umutarslanizmir

Anne babaları dikkatlice dinlemeye çalışın. Şikayetleri ve dilekleriyle birlikte dolu dolu günler yaşıyorlar. Bir konudan şikâyet ettiğimizde aslında neden şikâyet ettiğimi ve sonuçlarını göstermek için Yeşim Türköz harika bir kitap yazmış: 'Büyü Dükkânı' Uzak bir diyarlarda en çok istediğiniz dileğinizi gerçekleştirebilecek birisi var. Karşılığında sadece o da sizden bir şey isteyecek. Kabul ettiğinizde dileğiniz gerçekleşecek. İyi ile kötüye bir arada sahip olduğumuzu ve birbirinden ayıramadığımıza şahit olacaksınız. Hep kötüsüyle hatırladığımız anıların bir anda 'aslında o kadar kötü değildi' şeklindeki dönüşümünü gözlemleyeceksiniz. Büyü dükkânındaki ilk pazarlık hayatını yeniden isteyen bir ihtiyarın karşılığında belleğini vermeye ikna olmamasıyla başlıyor ve devam ediyor. Hayatı çok kötü yaşamış ve bütün cazibesi ile yeniden yaşamak isteyen birisi, yine de yaşadıklarını ve sevdiklerini unutmayı göze alamıyor.

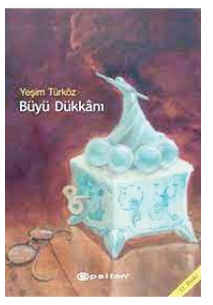

Güney Kore yapımı The Old Boy filmini izlerken artık son sahnesi sizi şaşırtmayacak. Ya da yarın öleceksiniz bugün ne yapardınız sorusuna verilen cevapların neredeyse hepsinin aslında yapmayı çok sevmediğimiz veya çok önemli olduğunu düşünmediğimiz şeylerin tekrarı olduğunu duymakta sizi şaşırtmayacak. Biz, anne babalar, hayattan ve çocuklarımızdan gerçekten ne istiyoruz?

Çocukları ve kendileri için her şeyi isteyen anne babalara küçük bir tavsiye, her yenilik aynı zamanda bir kayıptır. Yeniliğe alışırken aynı zamanda kayıplarımıza da alışmamız gerekiyor.

Büyü Dükkânı, Epsilon Yayınevi, 2008

RAFLARDAKİ KİTAPLAR